

VILA I MORENO, F. Xavier (ed.). *Posar-hi la base: usos i aprenentatges lingüístics en el domini català*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, col·lecció Xarxa CRUSCAT, 8. 2012. 112 p. ISBN: 978-84-9965-133-0

Ernest Querol Puig*

En una obra miscel·lània sempre és difícil trobar un títol que abracci tota la varietat temàtica dels articles que s'hi apleguen. I en aquesta ho és especialment perquè els nou articles que la componen tracten temes molt variats: des de la reflexió teòrica sobre la recerca sociolingüística fins a l'anglès com a llengua global, passant per les estratègies comunicatives a l'aula, la norma de convergència lingüística, els itineraris d'adquisició del català, els usos dels gallecs i dels japonesos a Catalunya i el manteniment o canvi de la llengua inicial.

Aquesta varietat temàtica contrasta amb la procedència dels autors: tots pertanyen al CUSC (Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació) de la Universitat de Barcelona. Tanmateix, és la Xarxa CRUSCAT (Coneixements, Representacions i Usos del Català) de l'Institut d'Estudis Catalans l'entitat que publica el llibre. Hem d'analitzar-ne, doncs, el contingut des de la perspectiva de la institució universitària que acull els investigadors que redacten els articles. El títol ens dona pistes de la finalitat de la publicació: d'una banda s'inspira en el de l'article de Bretxa i Parera "«Et dona base»: Itineraris biogràfics d'adquisició i ús del català del jovent castellanoparlant de Sabadell i Santa Coloma de Gramenet" i, de l'altra, també comparteix la paraula clau amb el títol de l'article primer de Vila "Algunes bases per a la recerca sociolingüística en sentit ampli". Per tant, es pot entendre el volum des d'aquestes dues vessants, la teòrica, des de la perspectiva de l'investigador, i la pràctica, des de la dels parlants. És a dir, es tracta alhora, d'una banda, de fonamentar bé les investigacions i, de l'altra, l'estudi de l'aprenentatge i ús d'una nova llengua (o de més d'una). Un llibre, doncs, que se centra en els fonaments i que recull diversos estudis que encara no havien vist la llum, alguns d'ells redactats fa més d'una dècada.

Hem de veure aquesta publicació, doncs, com el fruit d'anys de recerca dels investigadors del CUSC, des del 2010 dirigit pel Francesc Xavier Vila, que és dels pocs professors de sociolingüística, si no l'únic, que ha sabut crear un grup d'investigació actiu al voltant de diversos temes, com ara la recerca sobre els usos lingüístics, especialment en entorns escolars. La introducció i l'article que encapçalen el recull són justament seus, i en aquest darrer intenta emmarcar la investigació sociolingüística: constata que s'amplien els punts de vista en l'estudi dels fets lingüístics i també les dimensions de les anàlisis (a més de les imprescindibles com el sistema, els usos, les representacions i els coneixements), sempre en el context de l'heterogeneïtat i de la desigualtat. Finalment, reflexiona sobre les nocions de comunitat, d'àmbit d'ús i de norma d'ús. Per manca d'espai no podem entrar a comentar les nombroses idees que s'hi exposen, però seria interessant contrastar els seus parers sobre l'estatus paradigmàtic de la recerca en sociologia de la llengua i sobre la possibilitat d'un paradigma unificat.¹

* Ernest Querol Puig, professor de sociolingüística catalana a la Universitat Oberta de Catalunya.

Citació recomanada: QUEROL PUIG, Ernest «VILA I MORENO, F. Xavier (ed.). *Posar-hi la base: usos i aprenentatges lingüístics en el domini català*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, col·lecció Xarxa CRUSCAT, 8. 2012. 112 p. ISBN: 978-84-9965-133-0», *Revista de Llengua i Dret*, núm. 60, 2013, p.231-233, DOI: [10.2436/20.8030.02.48](https://doi.org/10.2436/20.8030.02.48)

¹ Tanmateix, aprofitant l'avinentsa que el Consell de Redacció de la *Revista de Llengua i Dret* ens ha encarregat de comentar aquesta publicació, per al·lusions sí que hem d'assenyalar la contradicció entre la nota 2, en la qual afirma que el monogràfic de la revista Caplletra 37 (coordinat per Nicolàs i Querol) inclou un article de revisió de la recerca variacionista i la nota 3 en què escriu que aquest darrer autor sembla que vol prescindir d'aquest enfocament. Per omissions, en la nota 8 ja adverteix que la definició de la piràmide de la llengua és deutora de tantes lectures que li fa certa angúnia de deixar-se'n alguna de significativa, volem ajudar a recordar-li que un triangle molt semblant segur que l'havia vist (perquè en l'altre article que escriu en aquest volum l'esmenta) a [Querol \(2001\)](#): o en alguna altra publicació del mateix autor perquè ha estat la síntesi gràfica del seu marc teòric i l'ha hagut de reproduir sovint.

L'article de més llargada (ocupa gairebé la quarta part de l'espai del llibre) i més nou per al lector és el de Makiko Fukuda "Repertori lingüístic quadrilingüe i usos lingüístics de les famílies nipocatalanes/nipocastellanes residents a Catalunya" que està redactat a partir de la recerca doctoral presentada l'any 2009, que va obtenir el premi extraordinari de doctorat. L'autora presenta amb molta traça els fonaments teòrics, el plantejament de la seva investigació i els resultats de la seva tesi centrada en l'anàlisi de les famílies japoneses lingüísticament mixtes. Mitjançant qüestionaris i entrevistes Fukuda arriba a establir sis patrons dels usos lingüístics diferents en les llars estudiades. Una recerca, doncs, a tenir en compte per a qualsevulla investigació sobre la transmissió lingüística i sobre els usos lingüístics familiars.

També centrat en famílies que podrien esdevenir fàcilment trilingües Sabela Labraña escriu l'article "Usos lingüístics dels gallecs a Catalunya" els resultats del qual poden sorprendre més d'un per la representació gens positiva que solen tenir del català tant els parlants de la generació que va arribar a Catalunya com els de la que ja hi han nascut. El lector es demana si la tercera generació continuarà els prejudicis de les dues anteriors i voldria esperonar la professora Labraña a fer també entrevistes en profunditat a aquests joves. El pas del temps i el context sociopolític actual podrien haver modificar unes representacions tan clares dels seus avantpassats, que es van recollir i analitzar ja fa més d'una dotzena d'anys.

Si continuem amb les investigacions que se centren en llengües diferents al català i al castellà comentarem la d'Albert Bastardas, que clou el llibre, "L'anglès com a llengua global". El primer director del CUSC planteja en quatre pàgines un tema que ha tractat en altres escrits, el de la consolidació de l'anglès com a *lingua franca* i les conseqüències que se'n deriven. Conclou, tot citant Mufwene, que les llengües que l'anglès desplaça són les que feien aquesta funció de comunicació supragrupal o supraestatal, però no pas les locals perquè encara està lluny de penetrar en les funcions interpersonals quotidianes.

Passem a comentar les contribucions que se centren en les dues llengües amb més presència en els nostres països. Des de l'àmbit més específic i més estudiat pel CUSC trobem la reflexió de Carles de Rosselló "Estratègies comunicatives a l'aula". A partir de la seva recerca doctoral, centrada en l'anàlisi dels usos lingüístics entre infants de pàrvuls de 3 anys, ara ens presenta com els professors negocien la llengua pública en una aula d'aquest nivell. Comenta la tipologia d'estratègies comunicatives progenitors-fills de Lanza i passa a centrar-se en les que tenen lloc en el parvulari: convergència cap al castellà, alternances de codi, continuació, traducció i correcció.

En un àmbit més ampli, que pot ser tant escolar com laboral, Vanessa Bretxa i M. Àngels Parera escriuen l'interessant article que hem esmentat al començament "«Et dona base»: Itineraris biogràfics d'adquisició i ús del català del jovent castellanoparlant de Sabadell i Santa Coloma de Gramenet", que de fet, és la refosa de dues comunicacions a congressos. Les autores presenten la seva recerca basada en entrevistes en profunditat a adolescents entre 14 i 30 anys i conclouen que els canvis d'entorn són els que poden afavorir la col·loquialització del català, bé sigui el pas a l'institut, a la universitat, bé la inserció laboral. Els seus resultats coincideixen amb els obtinguts per Joan Pujolar (2010) i el seu equip en la seva investigació sobre llengua i joves.

I ja de manera monogràfica F. Xavier Vila i Mireia Galindo aborden el tema de les normes d'ús en l'article "Sobre la història i l'extensió de la norma de convergència lingüística a Catalunya". Hi qüestionen que la norma de respondre en castellà en una conversa iniciada en aquesta llengua sigui tradicional i se centren en el projecte *Escola i ús* que observa i analitza les produccions lingüístiques d'alumnes de sisè de primària. Conclouen, d'una banda, que la norma de convergència cap al castellà creix entre els catalanoparlants, però que també creix la convergència cap al català dels castellanoparlants i, de l'altra, que els contextos sociolingüístics de les escoles hi juguen un paper important.

Finalment, una recerca que abraça els principals territoris dels Països Catalans és la que presenta Natxo Sorolla "Estabilitat i canvi de la llengua inicial en els usos lingüístics interpersonals. Una anàlisi comparativa del País Valencià, la Franja, les Illes Balears i Catalunya". Mitjançant una desena de taules de contingència elaborades per l'autor hi presenta les dades d'aquests territoris obtingudes en diferents investigacions de la

dècada dels 90. I conclou que en aquesta època les polítiques lingüístiques favorables al català permetien que els catalanoparlants inicials no es veiessin obligats a fer servir el castellà.

En definitiva, com hem pogut veure, el volum és molt variat i l'hem presentat només com un aperitiu. No cal dir que cada recerca mereixeria molts més comentaris i observacions, però estem segurs que amb el poc que n'hem escrit el lector s'interessarà per algunes de les investigacions que s'hi apleguen (o bé per totes), que permeten tenir una imatge del mosaic d'interessos d'una institució tan activa com el CUSC, que són fonamentals per a la sociologia del llenguatge.